

Man behöver knappast säga det, för alla känner till och vet det: det är en mycket konstig tid vi lever i. Coronapandemin överskuggar det mesta just nu och kommer säkert att göra det en lång tid framöver om inga under sker.

Rom byggdes inte på en dag

Men människan är ändå rätt anpassningsbar. Det har det aktuella läget visat. Inte minst lärarna har klarat uppgiften att tackla alla utmaningar med coronan väldigt fint. Jag lyfter på min obefintliga sommarhatt och ger betyget 10+.

Trots tidigarelagd tidsplan genomfördes vårens studentprov utan större problem. Många abiturienter valde att skjuta upp sina prov till hösten. I skrivande stund återstår några veckor till höstens prov. Vi får bara hoppas på att allt går vägen.

Vårens studentprov, ja. När det gäller resultaten bjöd svenskan inte på några större överraskningar. Särskilt inte i medellång lärokurs. Poänggränserna i lång lärokurs var något högre jämfört med motsvarande prov våren 2019. Provet visade än en gång att de som är duktiga i svenska är faktiskt DUKTIGA och klarar alla delar av provet på ett förtjänstfullt sätt, medan de svaga är svaga genom hela provet. Det gäller förstås också för provet i medellång lärokurs. Men det förefaller helt klart att många av de abi-

turienter som klarar provet i medellång lärokurs med utmärkt resultat alldeles bra skulle kunna prestera bra också i lång lärokurs. Det finns ingen orsak att sätta sitt ljus under skäppan.

Det digitala provet har tagits emot med olika grader av entusiasm, men de flesta röster ute på fältet har gått i dur. Provet erbjuder så mycket mer mångsidighet och autenticitet än tidigare. Målet är ju att testa språket i bruk inom de ramar som läroplanen ger. Än finns det mycket att spinna vidare på och utveckla.

”Mer träning i att lyssna på talad svenska är den enda vägen till ökad förståelse, vana och acceptans för svenskans olika språkvarianter.”

Det digitala formatet ger tillfälle till helt nya former av kompetenstestning än det tidigare pappersprovet. Nu är det bara att invänta testningen av de muntliga färdigheterna. Det tar sin tid. Men inte heller Rom byggdes på en dag.

När man granskar vårens provprestationer närmare behöver man inte vara raketforskare för att inse att de största stötestenarna gäller ovana att förstå talat språk, framför allt om det är fråga om avvikelser från standarduttalet och standardprosodin. Mer träning i att lyssna på talad svenska är den enda vägen till ökad förståelse, vana och acceptans för svenskans olika språkvarianter. I dagens värld borde det inte vara något problem att hitta lämpligt träningsmaterial, eftersom medieutbudet är så stort – också på svenska. Att lyssna och titta på autentiskt material är dessutom det bästa sättet att utvidga sitt ordförråd. Det är inte så roligt att plugga glosor även om det är ett måste om man vill lära sig ett språk, men genom att komplettera pluggandet med t.ex. poddlyssnande (det finns ju många givande och intressanta poddar) och serietittande (det råder heller ingen brist på bra svenska serier vare sig på teve eller i streamingtjänsterna) blir lärandet betydligt skojigare och naturligare.

Textförståelsedelen i studentprovet kan för många kännas enklare än hörförståelsedelen, men också där varierar kunskaperna stort. Mycket är avhängigt av textens innehåll och stil. Att bara behärska normalprosa av lagom svårighetsgrad räcker inte. I vår textdominerade verklighet ska man kunna läsa texter av olika slag med skiftande substans och uttryckssätt. Det säger också läroplanen.

Vårens prov i medellång kurs innehöll en gammal svensk folksaga, Koka soppa på en spik, som kanske vid första anblicken uppfattades som svår och oöverkomlig, men som av både lärare och abiturienter fick ett överraskande bra bemötande. ”Sagor är ofta svåra, men den här fungerade”, lød en kommentar från fältet.

Javisst, skönlitteratur kan vara svårt. Det kan det också vara för en som läser på sitt modersmål; även

om man förstår vartenda ord kan det kännas besvärligt att göra tolkningar och förstå sammanhangen. Skönlitterär läsning och förståelse är därtill subjektivt. Men skönlitteratur är ändå en genre som också måste kunna förekomma i ett språkprov. Skönlitteratur har i allra högsta grad en språklig dimension. Därför fanns Koka soppa på en spik med i vårens provmaterial. Och det var ingen svårare uppgift än någon annan. Utmaningen i uppgifter av det här slaget är att de måste testa sådant som går att utläsa ur texten. Alltför hög subjektivitet i frågeställningen försämrar givetvis reliabiliteten och validiteten, så uppgifter med skönlitterärt innehåll ställer höga krav på provkonstruktören.

Utöver ovana att förstå olika varianter och svårighetsgrader av språket och brister i ordförrådet finns det ytterligare en svag punkt som jag gärna vill lyfta fram, och det är skrivovana. Skrivuppgifterna i studentprovet ska vara sådana att de tilltalar målgruppen och är relevanta. Vårens uppgifter i medellång lärokurs bestod av webbdiskussioner (den korta skrivuppgiften) samt en bloggtext och ett polemiskt inlägg (den långa skrivuppgiften). För ovana skribenter ställde de till en hel del huvudbry.

Det goda med det digitala provet är att examinanderna i skrivuppgifterna har tillgång till stödmaterial och inspirationskällor på ett helt annat sätt än tidigare. Tyvärr har en svag skribent inte så stor nytta av det bifogade materialet om språkförmågan inte är tillräcklig för att producera en gångbar text. Texten ska innehålla en klar disposition, en röd tråd, styckeindelning, fullständiga meningar och ett någorlunda begripligt språk som gör att budskapet når fram. Och så måste man förstås följa de anvisningar som ges i uppgiften. Ytterligare gäller det att känna till konventionerna för texttypen i fråga. Ett debattinlägg i ett offentligt forum ska formuleras på ett annat sätt än ett brev till en god vän. Allt det här lär man sig bara genom träning, träning och åter träning. Men som sagt: Rom byggdes inte på en dag.

Kämpa på! ■